

KMETOVALEC.

Ilustrovan gospodarski list s prilogo „Vrtnar“.

Uradno glasilo

c. kr. kmetijske družbe vojvodine kranjske.

Urejuje **Gustav Pirc**, družbeni tajnik.

„Kmetovalec“ izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stoji s prilogo vred 2 gld., za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa le 1 gld. na leto — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) zaračunajo se po nastopni ceni: Inzerat na celi strani 16 gld., na $\frac{1}{2}$ strani 8 gld., na $\frac{1}{4}$ strani 5 gld. in na $\frac{1}{8}$ strani 3 gld. Pri večih naročilih velik rabat. Družabnikom izdatno ceneje.

Vsa pisma, naročila in reklamacije pošiljati je c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, v Salendrovih ulicah šte. 3.

Št. 5. V Ljubljani, 15. marcija 1893. Leto X.

Obseg: Stroj, ki veže s plutovino cepljene trte. — Menjavanje semena. — Kako pokladati čebelam. — O pomenu in uporabi umetnih gnojil. — Razne reči. — Vprašanja in odgovori. — Gospodarske novice. — Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske. — Listnica uredništva — Tržne cene. — Inserati.

Stroj, ki veže s plutovino cepljene trte.

Prav umeteljen stroj, ki tako rekoč sam veže s pluto cepljene trte, je izumil neki M. A. Garry v Artanne, departement Indret-Loire na Francoskem. Ta stroj je po popisu A. Duboisa v listu „Journal de l'Agriculture Pratique“ tako le sestavljen: Na grodeljnastem stojalu, ki se pritrdi s tremi vijaki na mizo, je na sredi valjast podstavek, v katerega se polagajo cepljene trte s plutovim ovojem (glej podoba 15.). Za tem podstavkom je pregibljiv vzvodni roč, ki ima tudi z vzvodom delujoče škarje za ploščevino in klešče za ščipanje. Spredaj je priprava, ki s pomočjo zobatega droga železno žico skupaj veže.

Da se s strojem dela, dvigne se vzvodni roč, kakor kaže 15. podoba, potem se potegne na valjarjih navita žica skozi luknjice, roč se doli pritisne, in sicer tako, da klešče primejo konce od žice. Ako potem roč dvignemo, potegnemo klešče žico čez valjasti podstavek. Nato vdenemo cepljeno trto s plutovim ovojem v podstavek, vzvod zopet doli pritisnemo, zobati drog primerno premaknemo ter s ščipalnimi kleščami žico tako odrežemo, kakor kaže posebna slika v levem gorenjem voglu na naši podobi.

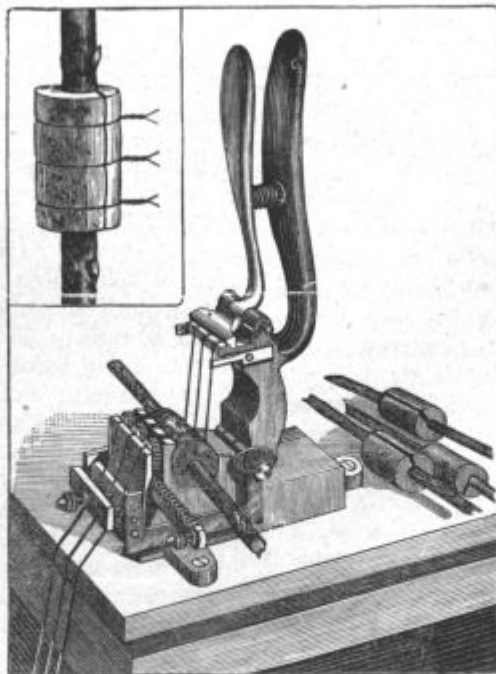
Ko je to narejeno, snamemo z žico povezano trto, vzvodov roč zopet pritisnemo, da potegnemo žico zopet nazaj, ter potem tako delamo toliko časa, dokler je kaj žice. Delo s tem strojem je neki prav priprosto in je hitrejše, nego traja popis.

S tem malim strojem se lahko na dan 6000 do 7000 cepitev poveže. Stroj, ki je bil na Francoskem pri vseh razstavah odlikovan z zlatimi svetinjami in častnimi diplomami, stoji 25 frankov, ali preko 12 gold. v zlatu.

Ker se tudi pri nas veliko cepi s plutovino, dobro bi bilo, da bi imele naše podružnice take stroje za izposojevanje, a družba, ki je naročila en stroj za poskušnjo, dobila je odgovor, da ga prejme, kakor hitro bo mogoče, za sedaj pa ne, ker je ogromno veliko naročil, ki se po vrsti zvršujejo.

Menjavanje semena.

Seme je tolikega pomena, da kmetovalec z vso pravico obrača na nje veliko skrb. Saj je ravno od semena prav zelo odvisno, kakšen bode pridelek. Po nekaterih krajih gotove rastline uspevajo tako izborna, da njihovo seme slovi daleč okrog. Ker je lepo, debelo in težko ter tudi drugod daje boljši

Podoba 15.

pridelek, kupujejo je kmetovalci radi in je drago plačujejo. S tem se pridelovalci vzpodbujajo in obračajo na seme toliko večjo skrb.

Drugod pa so zopet razmere drugačne. Ali zemlja ni dobra, ali ne ugaja podnebje, ali pa oboje skupaj premalo prija rastlinam; pridelki so vedno manjši, vedno slabšeji, tako da se naposled njihovo pridelovanje niti ne izplača več. V takih slučajih opuščajo kmetovalci domače seme in ga naročujejo od drugod, ali, kakor pravijo, menjavajo je.

Namen menjavanju semena je zlasti večji pridelek. Če semena naročijo iz pravega kraja, se ti to tudi posreči. Toda čim dalje bolj bodo morali gledati kmetovalci, da bodo pridelovali tudi čim dalje boljše, teže pridelke.

Od drugod naročeno seme mora imeti gotova svojstva, da se sponese, sicer lahko dosežemo vse kaj drugega, nego pa smo pričakovali. Seme ozimnih rastlin mora biti trdno in neobčutljivo proti mrazu. Zato ga je treba naročiti iz mrzlega podnebja. Koder rada pritiska suša, dobiti morajo semena, ki je raslo v bolj suhih krajih. V obče pa naj bodo rastline kolikor moči krepke, da se tem laže ustavljajo mrčesom in da ne poležejo. Isto tako je gledati na to, da zore prav čas.

Zaradi različnosti zemeljskih in podnebnih razmer po posameznih krajih dobi tudi seme različna svojstva in po različnih krajih uspeva različno. Zato mora biti kmetovalec posebno oprezen, kadar ga kupuje. Posebno mora gledati, da dobi takega semena, ki bo v njegovem kraju dobro uspevalo, potem pa tudi na to, da dobi pridelek, kakeršnega lahko speča. Seme pa, katero dobimo od drugod, je lahko zelo različno, bodisi uže po svoji naravi ali pa zaradi različnosti zemlje in podnebja. Tako se na pr. v začetku lahko prav dobro sponaša, čez malo let pa opeša, t. j., izprevrže se. Drugo nam rodi dolgo časa dobro, pozneje pa le začne hirati, in slednjič je tudi seme, ki prvo leto sicer ne uspeva posebno, pozneje pa se popravi, daje nekaj časa dobrih pridelkov in potem zopet polagoma peša. Malo pa je takih vrst semena, katero dobimo od drugod, da bi se ne izprevrгло. Zato so tisti kraji, ki ne pridelujejo doma dobrih semen, primorani menjavati seme vedno — na več ali manj časa. Primorajo jih ali slabi pridelki ali pa to, ker se dotična vrsta tako izpremeni, da ni za trgovino.

Od kod naj si priskrbimo semena, je v obče težko določiti. Seveda iz takega kraja, da lahko pričakujemo dovoljnega uspeha. Rekel bi, da je najbolje dobiti semena iz podobnega kraja ali pa iz takega, ki je še nekoliko neugodnejši nego naš domač. V tem slučaju po pravici pričakujemo, da bode seme v boljših razmerah boljše uspevalo. Vselej pa to ni mogoče, in zgodi se, da pride seme v slabši kraj. Pa tudi tukaj da lahko precej večji pridelek nego domače seme, samo da je dobro. Seme se namreč ne more tako hitro izprevreči in eno ali nekaj let rodi tudi v slabših razmerah bolje nego domače. Seveda se v takem slučaju izprevrže tem prej.

Uspehe, katere so dosegli pri opazovanji ob menjavanji semena, izraža dr. K. Rümker v teh le pravilih:

„1.) Seme iz vlažnega podnebja daje več slame in manj zrnja, seme iz suhih krajev, koder imajo kratke pomladi in vroča poletja, pa več zrnja nego slame.

2.) Seme iz suhega podnebja tudi drugod laže prenaša sušo.

3.) Seme iz sredozemskih krajev, koder ima mrzle zime, laže prebije zimo, nego seme iz vlažnega, milega podnebja.

4.) Suho podnebje rodi zrnje primeroma manjše, toda gosto, „kleno“ in težko, ki ima mnogo beljakovin v sebi; vlažno podnebje pa naredi večje zrnje, toda lahko, rahlo, „močnato“.

Ker je menjavanje semena za nekatere kraje tolike važnosti, skrbeti morajo kmetovalci, da si priskrbe pravega blaga, in sicer:

- 1.) iz pravega kraja,
- 2.) iz tega kraja najboljšega in
- 3.) popolnoma čistega.

Poznanje sveta jih vodi pri izbiranju pravega kraja, če pa so premalo izkušeni, morajo se poprijeti poskušanj. Priskrbeti si morajo najboljšega semena, če prav je mnogo dražje. Nikjer se skopost ne kaznuje tako zelo, ali nasprotno, nikjer se denar ne obrestuje tako visoko kakor pri semenu, če namreč tudi pozneje pravilno ravnamo z njim. Zato naj kmetovalec nikdar ne gleda na nekaj krajcarjev, da je le seme lepo. Seme pa mora biti tudi čisto. Dobro je, da se vsako od drugod naročeno seme pred porabo še enkrat očisti. Po raznih krajih raste poleg povsod navadnega tudi različen plevel, in prav lahko se zgodi, da dobimo z drugim semenom tudi novega plevela. Plevela pa se moramo varovati. F. Š.

Kako pokladati čebelam.

Čebelarji razločujejo dvoje različno pokladanje. Navadno pokladamo čebelam takrat, kedar jim spomladi zmanjka medu, v naravi ni pa še nikakeršne paše. Pokladamo jim pa tudi lahko, ko imajo še dovolj medu v panjih. To storimo pa zgolj s tega namena, da prisilimo matico, da nastavi kolikor mogoče mnogo zalege. Na ta način dosežemo zelo čebelne panje, ko se začne glavna paša, in pa zgodnje roje.

V prejšnjem sestavku sem omenil, da moramo dobro paziti pri spomladnem pregledovanji, ali ima panj še kaj medu in kako dolgo mu bode zadostovala zaloga. Brž ko opazimo, da v kakem panju pohaja ali da ga celo nič več nima medu, obesiti mu ga moramo eden ali dva polna sata. Ako pa ga nimamo in ga niti dobiti ne moremo, je to silno težavno, kajti tekočega, z vodo pomešanega nikakor še ne smemo pokladati konec februarja in ob začetku marcija. S tem bi čebele še pred časom vznemirjali tako, da bi ne glede na vreme kar trumoma drle iz panjev. V tem času je pa vreme še hladno, zaradi tega bi veliko dragih živalic pomrlo. Na ta način bi čebele izpitali iz panjev. Ako torej nimamo medu v satovji, pitati moramo s čistim medom, katerega moramo toliko segreti, da je tekoč. Dati pa ga moramo veliko edenkrat, in to redkoma; na priliko 1 kg čistega medu bi zadostovalo za 10 do 15 dni. Kedor pa nima niti čistega medu, pita naj s sladkorjem. Najboljši je tako zvani „kandisov cukur“, pa tudi navadni beli sladkor je dober. V gorki vodi raztopimo kolikor mogoče veliko sladkorja. To zmes pa potem še tako dolgo kuhajmo, da skoro vsa voda izhlapi in je mešanica gosta, pa vender še tekoča. Iz sladkorja pripravljena klaja je ravno tako izdatna kakor med, le paziti moramo, da ne ostane veliko vode v njej, kar pa ni tako zelo škodljivo, če klademo na edenkrat veliko, na pr. 1 kg. Klajo moramo dejati kolikor najbliže čebelnega gnezda, da je čebele laže preneso v celice.

Nekoliko drugačno je pitanje, ako imajo čebele še dovolj medu v panjih. Ono je silno koristno, ako se prav in pozorno izvršuje, postane pa tudi lahko pogubno, ako se vrši nerodno ob neprilicnem času. Čas za tako ime-

novano špekulativno pitanje je od konca marcija pa do črešnjevega cveta, ali če treba še dalje. Klajo si napravimo, ako raztopimo dva dela medu v enem delu vode. Ako nimamo medu, napravimo ravno tako mešanico iz sladkorja in vode. Te mešanice pa ne smemo narediti več nego za edenkrat ali kvečemu za dvakrat, sicer bi se skisala, ako bi dolgo stala, bodisi medena ali sladkorna. Tako pripravljene klaje nalijemo v primerno majhna koritca ali sploh v plitve posode, na površje denemo luknjičasto deščico ali pa narežemo slame, da čebele ne tonejo v medu. Ko se je naredil mrak tistega dne, ko mislimo pokladati, odpremo zadnjo končnico panja in postavimo posodo s klajo prav k satovju. Čebele bodo klajo kmalu ovohale in jo po noči znesle v celice. Na ta način pokladati smemo le zvečer. Zjutraj na vse zgodaj pa moramo odnesti posode iz vseh panjev. Paziti moramo, da ne razlijemo niti kapljice medu po panji ali čebelnjaku. Prepričan sem, da sta nepazljivost in malomarnost pri pitanju vzrok, da roparice — čebele sosednjih čebelnjakov — vsako pomlad uničijo toliko panjev. Pri tem pitanju je posebno važno, da pokladamo po malem, pa večkrat. Prav koristno je pokladati ob tistih večerih, ko skoro za trdno vemo, da bode naslednji dan prijeten in solnčen. Nasprotno pa je slabo in škodljivo pokladati ob mrzlih večerih, ko za trdno vemo, da bode drugi dan tudi hladen ali deževen. S pokladanjem nehamo, ko se je v naravi začela izdatna paša, na pr. pri nas na sadnem drevju.

M. H.

O pomenu in uporabi umetnih gnojil.

(Glej številke 21., 22., 23. in 24. leta 1892.)

XIII.

Odkod in kako naj dobivamo umetna gnojila?

Pri nakupovanju umetnega gnoja bodi gospodarju glavno pravilo, da ga vedno kupuje iz prve roke, namreč naravnost v tovarni za umetni goj. Ne svetoval bi ti, da si ga naročaš pri prekupcih. Prekupcem je namreč največ do tega, da si napravijo mnogo dobička; zaradi tega primešajo umetnemu gnoju navadno nič vrednih tvarin in snovi, na pr. peska, prsti, šote i. t. d. Vsled tega je prišel umetni gnoj že pri marsikterem gospodarji ob dobro ime, ker mu ni prav nič koristil, kar je popolnoma lahko umevno, ker ima na ta način popačeni umetni gnoj le premalo redilnih snovi v sebi.

Kmetu ali gospodarju, ki ima le malo ali vsaj ne prav velikega gospodarstva, ki torej potrebuje primeroma le malo umetnega gnoja, bi zavoljo velikih stroškov pri pošiljanji komaj svetoval, da si ga naroči sam za sebe iz tovarne. Za takega gospodarja bi bilo najbo'je, da si ga naroči skupno z drugimi kmeti. To pa lahko tako le storiš: Naroči ga pri dotični kmetijski družbi ali gospodarski zadrugi, katera ti ga priskrbi naravnost iz tovarne, in sicer skupno za vse one, ki so se oglasili. Ta način skupnega naročevanja ima trojno korist. Prvič te stoji umetni gnoj zaradi malih stroškov pri pošiljanji primeroma mnogo manj, drugič si si lahko popolnoma v svesti, da dobiš čisto pristnega in nepopačenega; tretjič ti je tudi plačevanje veliko olajšano, ker tovarna rada vsako kmetijsko družbo ali gospodarsko zadrugo počaka za plačilo tudi po več mesecev. Na ta način si naročujejo kmetje umetni gnoj že več desetletij na Nemškem ter tudi po več avstrijskih pokrajinah, na pr. na Češkem, Moravskem, v Šleziji, na Dolnjeavstrijskem in tudi na Tirolskem.

XIV.

Kaj je kontrola umetnih gnojil?

Z umetnimi gnojili si prav za prav kupiš le uspešnih redilnih snovi. Najvažnejše so, kakor smo že omenili, posebno fosforna kislina, dušik in kalij. Od množine teh snovi je pa odvisna tudi cena umetnih gnojil. Čisto lahko ti bode umevno, da je na pr. eden meterski cent superfosfata, ki ima v sebi 20 kg raztopne fosforne kisline, še enkrat toliko vreden kakor eden meterski cent kakega drugega superfosfata, ki ima le 10 kg raztopne fosforne kisline. Vsaka tovarna, ki ti ponuja umetna gnojila, pove ti, koliko odstotkov uspešnih redilnih snovi ima umetni gnoj v sebi, in ti tudi jamči za istinitost tega. Toda na tako jamčenje se dandanes gospodar ne more popolnoma zanesti, ker pačenje umetnih gnojil ni nič kaj redkega. Gospodar mora imeti zagotovilo, da imajo gnojila, ki si jih je kupil, tudi v resnici toliko uspešnih redilnih snovi v sebi, kakor mu je prodajalec zatrdil. To zagotovilo da edino le kemijsko preiskovanje. Ker pa od gospodarja nikakor ni moči zahtevati, da bi sam kemijski preiskoval gnojila, je neobhodno potrebno, da ima vsaka dežela, ki hoče v kmetijstvu napredovati, za kmetijske namene kak zavod ali javen laboratorij, ki naj bi gospodarju kolikor le mogoče brezplačno preiskoval gnojila. Le škoda, da pri nas nimamo še nobenega podobnega zavoda, dasiravno smo popolnoma preverjeni, da bi bil zelo koristen, ker se za gotovo nadejamo, da bodo naši kmetovalci kmalu jeli rabiti umetna gnojila.*) Na Nemškem jih je že čez sto ter imajo različna imena, na pr.: „poljedelsko poskušališče“, „agrikulturno-kmetijski laboratorij“, „štacija za prigled ali kontrolo umetnega gnoja“ i. t. d. Tudi v Avstriji imamo že precejšnje število enakih zavodov, in sicer na Dolnjeavstrijskem (na Dunaji), na Češkem, na Moravskem, v Šleziji, na Tirolskem, na Predarlskem, v Istriji i. t. d.

Dr. E. Kramer.

Razne reči.

— **Kako najlaglje pregnati klopa.** Da odpraviš tega nadležnega mrčesa, kateri se tako rad zaje živalim in ljudem v kožo, ni treba drugega, nego da kaniš nanj nekoliko kapljic slane vode, žganja ali pa tobakovega soka. Če pa ostane navzlic temu trdovraten, kani nanj nekoliko bencina, in gotovo pogine.

— **Kako odpraviti kravam mleko.** Neki kmet v Šleziji, ki sluje za izvrstnega odrejačca živine, je odpravil kravam, katere je dobil v rejo, mleko s tem, da je držal, ko so kravo molzli, vročo opeko pod vimenom. Čvrčanje mleka in topli mlečni paži so storili, da odslej krava ni več dala mleka.

— **Ali so lastavke čebelam nevarne?** Po nekod mislijo, da se morajo lastavke odganjati od ulnjakov, češ, da pokončavajo čebele. Ta misel pa je povsem kriva. Natančni opazovalci so dognali, da lastavke sicer res love čebele in jih pojedajo, toda le ničvredne trote, ki nimajo žela; pikajočih čebel se pa ogibljejo.

— **Gnojenje travnikov s kompostom.** Najboljši gnoj za travnike je dobro pripravljen kompost ali mešanec. O tem so vsi izkušeni gospodarji enih misli. Ta gnoj ima vse po-

*) Boljši posestniki so uže tudi na Kranjskem pričeli delati poskušnje z umetnimi gnojili, in sicer z najboljšimi uspehi. Veselo napredovanje našega kmetijstva nam je porok, da se bodo naši kmetovalci poprijeli tudi umetnih gnojil, ki o pravem času in na pravem mestu izdatno povišajo dohodek kmetije.

trebne redilne snovi v sebi, in sicer v tako ugodnem stanju, da jih travniške rastline iz lahka uporabljajo. Koliko komposta je napeljati na travnike, to se ravna po njegovi dobroti in po rodovitnosti travnika. Za 1 hektar (okoli 2 orali) travnika potrebujemo najmanj 25 voz komposta, katerega je kolikor le moči enakomerno raztrositi. Najboljši čas za gnojenje travnikov s kompostom je jeseni.

— **Da konji težko sopejo**, ni vselej nasledek neozdravne naduhe. Zato je treba dati konja o pravem času preiskati živinozdravniku. Ako je pa uže nadušljiv, olajšamo mu bolezen, ako mu pokladamo le lahko hrano, zlasti zeleno krmo, korenje, repo itd. Suhe krme naj konj dobiva le po malo, od časa do časa pa ga je treba izčistiti z dristilom. Konju, ki je nagnjen naduhi, ugaja posebno paša. Varovati ga je treba pretežkega dela, zlasti pa hitrega teka. Dandanes zdravijo naduho tudi z arzenikom (mišnico), a ker je to hud strup, sme zdraviti ž njim le živinozdravnik.

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 59. S katerim drevjem bi obsadil gnojišče, ker ta drevesa, katera sem dosedaj posadil, so zaradi preobile moče in gnoja vsa poginila. (A. K. v P.)

Odgovor: Oreh in divji kostanj še najbolje prenašata obilo mokrote in močno gnojitev. Poskusite s tem drevjem, vsadite je pa koliko mogoče daleč od gnojišča na solučno stran, vsaj se hitro razraste.

Vprašanje 60. Lansko leto sem zapazil okoli velike gospojne v enem delu vinograda na grozdji plesen. Ob trgatvi je bilo popolnoma suho in črno. Menda je to bolezen „oidium“. Kaj je vzrok tej bolezni in kako se da odpraviti? (J. M. v Š.)

Odgovor: Plesen je bolezen, ki jo provzroči gliva „oidium Tucherii“. Koder je ta gliva zanesena, širi se tem bolj, kolikor bolj gorko in vlažno je vreme. Proti plesnobi na grozdji se dela s fino zmletim žveplom, katero se s posebnimi mehi piha na listje in grozdje.

Vprašanje 61. Ali je o vzdrževanju, rabi in lastnini gozdnih potov in plazov, po katerih se spravljajo pridelki, kakšna postavna določba, ali velja tisto, kar o vknjiženih služnostih in o priposesti? (V. B. v K.)

Odgovor: Glede takih potov po gozdih velja vse tisto, kar o vknjiženih služnostih in o priposesti, kajti vse pravde o teh rečeh se razsodijo na isti podlogi in so dokazovanja ena in ista. Razlika je kvečemu v tem, da se je pri razsodbi vselej ozirati na to, če se ne krši gozdni zakon.

Vprašanje 62. Imam kravo, ki jo hočem opitati za mesarja, a bolj če jo krmim, tem več daje mleka, in zato se prav nič ne debeli. Bojim se pa jo jenjati mlesti, da ne dobi kake bolezni na vimenu. Kaj naj naredim, da se kravi mleko posuši? (K. C. v K.)

Odgovor: Naši ljudje imajo mnogo domačih sredstev, s katerimi kravam mleko suše. Eno takih sredstev je pod vimenom držati vročo opeko in njo mlesti. Mlečna para neki naredi, da krava ne da več mleka. Izmed drugih sredstev, ki ovirajo mlečnost, je čaj od peteršiljevega semena in od orehovega listja. Tudi izmivanje vimena s tem čajem je uspešno.

Vprašanje 63. Moj konj, ki je star 10 let, se izpodtika s prednjima nogama in tudi rad pada. Sploh je nekako trd v sprednjih nogah, drugače je pa dober in zdrav. Ali se da kaj pomagati? (J. P. v P.)

Odgovor: Nič nam ne poveste, od kedaj se izpodtika konj in ali je kako bolezen prestal v nogah. To izpodtikanje lahko prihaja od slabo ustvarjene noge, od slabe vzgoje mladega konja (vzreja v hlevu), od prestane bolezni v kitah, ali

pa od presilne porabe, od dirjanja po trdih tleh, zlasti po klancih navzdol i t. d. Ako se konj izpodtika vsled slabo ustvarjene noge, bodisi od rojstva ali pa vsled napačne vzreje, potem je moči le toliko pomagati, kolikor umen kovač zna narediti primerno podkovo, ki ovira, oziroma preprečuje izpodtikanje. Ako se pa konj izpodtika vsled skrajšanja ali onemoglosti kit, je pa pravilna podkova tudi važna, a pomaga se tudi z z travljenjem. Najvažnejše zdravilo je pridno drgnjenje nog s kakim žganj-m pomešanim s kafro, ali še boljše s flujdom.

Vprašanje 57. Ali je živo žgano apno dobro gnojilo za travnike? Imam namreč mnogo takega apna, ki bi ga rad porabil? (A. R. v Š. na Goriškem.)

Odgovor: Travnike z apnom gnojiti je celo prav dobro, a le tedaj, če jim tudi z drugim gnojem gnojimo, ker apno samo ni gnojilo, ampak le naredi, da rastline druge redilne snovi lažje uporabijo in zato veliko bujnejše rasto. Berite tudi odgovor na 32. vprašanje v 3. številki letošnjega „Kmetovalca“.

Vprašanje 65. Kedaj in kako naj sejem z najboljšim uspehom travno seme na uže zaledinjeno senočet? (J. P. v Z.)

Odgovor: Na zaledinjeno senočet je najbolje sejati travna semena spomladi, ob enem ko jih prevlačujete s travniško brano, ki vam je pri podružnici v Bledu na razpolago.

Vprašanje 66. Ali ima pepel na enako težo toliko kalija v sebi, kolikor kajnit? (J. P. v Z.)

Odgovor: Pepel od lesa ima 10 do 12 odstotkov kalija, a kajnit iz Stasfurta, kakeršnega oddaja družba, ima 13 odstotkov kalija ali 24 odstotkov žveplenokislega kalija in 28¹/₂ odstotkov klorovega natrija t. j. kuhinjske soli. Izvrstni učinek kajnitov se namreč pripisuje tudi kuhinjski soli, ki je v njem, a zaradi nje je treba posebnega dovoljenja za porabo in prodajo kajnita.

Vprašanje 67. Jaz in moj sosed bi rada redila vsak do 100 ovac in koz, da bi mleko oddajala za sir. Ali se da ovčje in kozje mleko pomešati med kravje za sir? (M. K. v R.)

Odgovor: Ne, to ne gre, ker dobi potem sir tak okus, da ni za prodaj, razen za kake laške zidarje. Ako imata Vi in Vaš sosed skupaj 200 ovac, izplača se Vama prav dobro delati za se ovčji sir, ki ima v Gorici večjo tržno ceno nego kravji. Za sirarja lahko doboste kakega Bolčana. Priprave za izdelovanje takega sira so prav priproste, skoraj ni drugega kupiti kakor kotel. Kozjega mleka pa tudi med ovčje ni mešati, kar da tudi ovčjemu siru neprijeten okus.

Vprašanje 68. Zakaj se postava o licencovanju bikov ne izvršuje, t. j. zakaj smejo goniti krave k nelicencovanim bikom? Ljudje namreč gonijo krave k nelicencovanim bikom zato, ker jih ceneje spuščajo. Kedo ima paziti, da se postava izvršuje? (P. P. v C.)

Odgovor: Kjer ni tožnika, ni sodnika. Pozovite župana, naj zakon izvršuje, ako pa to ne bo pomagalo, pa se obrnite do okrajnega glavarstva. Dotični deželni zakon doboste v občinski pisarni.

Vprašanje 69. Lepa čvrta in skoraj dve leti stara telica noče iti po plemenu. Kaj je temu vzrok in kaj naj naredim, da se bode gonila? (G. L. v R.)

Odgovor: Na to vprašanje bi mogli le tedaj odločno odgovoriti, če bi poznali vzrok, zakaj se telica ne goni. Ako ima telica na spolovilih kako prirojeno ali pozneje dobljeno neozdravno hibo, ni nobenega sredstva, da bi se obrejala. Ta neprilika se pa tudi pokaže pri dobro rejelih telicah. V tem slučaju je pa najboljše pokladati slabše krme, da žival nekoliko omedli, ter obilo naj se tudi prgiblje po pašniku ali kod drugod. Dobro in nič škodljivo sredstvo je privezati telico v

bližini bika, posebno močno pa hvalijo mleko od druge krave, ki se ravno goni. Imed lekarniških pripomočkov je štupa od španjskih muh, a ž njo ravnati priporočamo Vam le po dogovoru z živinozdravnikom.

Vprašanje 70. Kateri gnoj daje v gorki gredi največ toploto in kateri gnoj jo najdlje drži? (Z. L. v G.)

Odgovor: Različni gnoji delajo različno toploto, in to daljši ali krajši čas. Ovčji gnoj daje 60 do 70° toplote 4 mesece, konjski gnoj 55 do 60° 5 mesecev, strojarsko čreslo 30 do 40° 6 mesecev, napol suho listje, pomešano s konjskim gnojem, 46 do 50° toplote 7 do 9 mesecev i. t. d. Iz tega je razvidno, da gnoj, ki daje veliko toplote, jo tudi poprej zgubi, gnoj, ki toploto dolgo drži, pa je daje malo.

Vprašanje 71. Imam lepo jablan, ki je bila pa to zimo od mimogredočih voz, ki so vozili led, večkrat ranjena. Zdi se mi pa tudi, da je deblo nekoliko ozeblo. **Kako naj rane na jablani celim?** (J. P. v Z.)

Odgovor: Rane na drevju, ki nastanejo vsled udara v lubadi, ali če je kak voz drevo obdrnil, so drevju lahko zelo nevarne, ker poškodovani deli se razkroje in zginjajo. Enako se tudi godi z ozeblinami, zlasti na južni plati debel. V takih slučajih je porezati poškodovano lubad ter rane dobro zamazati. Dobro je na nasprotni plati drevju puščati, da se prej nova ložna plast napravi. Če zajci ogledajo drevje, je ravno tako ravnati.

Vprašanje 72. Imam eno letno žrebe, ki je dobilo po zadnjih kolenih **mehurje ali mahovnice**. Ali se da ta napaka odpraviti in kako? (L. C. v K.)

Odgovor: Bolezen ali napaka, katere omenjate, niso mahovnice, ampak mehurji, ki so večje ali manjše, okrogle, mehke, navadno neboleče otekline, ki se napravijo okrog členov ali po kitnih nožnicah. Mehurji se napravijo, kadar se kitnega mazila preveč pod kožo nabere ter se kitne nožnice preveč raztegnejo. Kar se tiče vzrokov, je gotovo, da je mehkužna živina posebno podvržena mehurjem. Sicer jih pa lahko napravi vse, pri čemer členi ali kite preveč trpe. Najnavadnejši vzrok je prezgodnje naprezanje mladih konj, ali pa če žrebeta preveč okrog letajo, posebno po mokrotnih pašnikih in potih. Mehurji se pa tudi narede, ako se žival v hitrem teku bliskoma ustavlja, če si člen izvine i. t. d. Sicer ima pa vsak star konj, ki je mnogo delal, gotovo mehurje, zlasti če je dobival malo tečne krme. Navadno mehurji ne bole, in konj, ki jih ima, zato ni nič manj raben, vendar ni lep. V obče je težko odpraviti mehurje in, ako ne bole in človek ne gleda na lepoto, tudi nepotrebno. Ako pa vendar hočete žrebe ozdraviti od mehurjev, priporočamo Vam pa zelo, prepustite zdravljenje izkušenemu živinozdravniku, kajti kakšen mazač lahko naredi iz sicer prav nič nevarnih mehurjev kako drugo hudo in neozdravno bolezen.

Vprašanje 73. Prosim sveta, kako ravnati, da naša občina dobi pravico za štiri semnje za živino? (Fr. P. v L.)

Odgovor: Na podlogi sklepa v seji občinskega odbora prosi županstvo potom okrajnega glavarstva c. kr. deželno vlado dovoljenja za semnje. V prošnji, katero je kolkovati, navesti je dneve, ob katerih želite semnje, in dobro utemeljiti potrebo novih semnij. Okrajno glavarstvo vpraša potem vse občine svojega okraja in sosedne občine sosednih glavarstev (tudi zunaj dežele), ki uže imajo semenjske pravice, če imajo kak ugovor proti tej prošnji. Prošnjo z vsemi odgovori od vprašanih občin pošlje glavarstvo potem v Ljubljano deželni vladi ter izreče pri tej priliki tudi svoje mnenje. Deželna vlada pošlje potem prošnjo z vsemi prilogami kupčijski zbornici in kmetijski družbi, kateri se izrečeta „za“ ali „proti“. Ko se vse to zopet k vladi vrne, potem ona dovoli ali pa ne.

Vprašanje 74. Kdaj je najboljši čas sadnemu drevju gnojiti? (R. V. v R.)

Odgovor: Najboljši čas drevju gnojiti je od spomladi do jeseni, in sicer zgodaj spomladi zato, da rast vzbudimo v drevesu, — meseca julija in avgusta, da drevo nastavlja sad, — meseca septembra pa zato, da se pomnožijo tvarine, katerih za drugo leto potrebuje.

Gospodarske novice.

* P. n. gg. družabnikom javljamo, da je družbi pošlo vse drevje ter tudi vsa semena in da zato razen na galico ne vzprejema nobenih naročil več.

Glede posameznih v prejšnjih številkah tega lista ponujenih reči pristaviti nam je sledeče:

Odločno javljamo, da se brez izjeme držimo v 2. številki letošnjega „Kmetovalca“ objavljenega razglasa glede oddaje družbenega drevja, in sicer

1.) da se bodemo ozirali le na tiste naročitve drevja, ki so došle do 1. marcija, in

2.) da bodemo vsled nam pristoječe pravice, ker naročila presegajo zalogo, odtrgali

a) pri naročitvi jablani do 50 dreves 10%, do 100 dreves 20% in čez 100 dreves 30%;

b) pri naročitvi žlahtnih hrušek eno tretjino.

Naročitve na moštnice bodemo cele zvršili.

Sadno drevje bode med 10. in 20. marcem vse razposlano. Kdor je povedal, da pride sam po nje, naj to nemudoma stori. — **Rusko laneno seme** smo vnanjim naročnikom uževse doposlali. Kdor ga v pisarni dobi, naj kmalu pride ponj. — **Krkonoški oves** je ves oddan in tudi razposlan, razen tistega, katerega hranimo naročnikom, ki so obljubili priti v pisarno po njega. — **Deteljno seme** smo vse oddali in le obžalujemo, da ne moremo več postreči, kajti večjo množino čistega brezpredeničnega semena ni več dobiti in ima tudi nezaslišano visoko ceno. Tako na pr. na Gorenjskem uže prekupci plačujejo nečiščeno blago po 45 gold. stari cent. — **Krompirja onejidovca, zborovca in imperatorja** tudi nimamo več. Vnanje naročitve, ki so došle o pravem času, zvršimo še vse ta mesec. Oddati pa imamo z ozirom na razglas v zadaji številki „Kmetovalca“ še nekaj krompirjevih vrst za poskušnjo v vrečah po 10 kg, in sicer kg po 15 kr. — **Tomazova žlindra in kajnit** sta vsa oddana in razposlana. C. kr. finančno ministerstvo je družbi dalo pravico, da sme imeti zalogo kajnita. Prejemniki kajnita naj se izvolijo držati natanko ministerskih propisov, katere smo jim pismeno naznanili. — **Naročila na galico** še vedno vzprejemamo. Naročila zvršimo meseca aprila. Priporočamo naročati galico pri podružnicah, ker njim plača voznino visoki deželni odbor, vsled česar si more vsak prihraniti nepotrebne stroške.

P. n. gg. člani naj izvolijo uvaževati, da ima družba do srede meseca marcija uže nad 3800 poslovnih števil, da ima torej pri pičlem pisarniškem osobju ogromnega dela in da je odpustljivo, ako se tu in tam kaka pomota pripeti. Prosimo torej potrpljenja.

* **Nakupovanje konj za c. in kr. vojno** se bode letos na Kranjskem brzkone dvakrat vršilo, in sicer spomladi in jeseni. Konjerejski odsek c. kr. kmetijske družbe se poteguje v tem smislu ter je predlagal, naj se kupujejo konji za c. in kr. vojno 22. aprila v Ljubljani, 24. aprila v Kostanjevici in 25. aprila na Bučki. Odsek javlja to konjerejem po deželi, da se morejo po tem ravnati. Ako bode c. in kr. vojno ministerstvo odsekovi prošnji ustreglo, česar se je nadejati, bode se nakupovanje še enkrat in o pravem času objavilo.

* **Živinsko sol** dobimo, in sicer se bode dalo za celo Avstrijo navadne soli pol milijona centov kmetovalcem v krmiljenje. Prišlo bode torej po 10 kg na leto na vsako živinče. Ditični zakon je uže potrjen in pride l. 1895. v veljavo. Nekaj smo uže dosegli, ker smo neprestano trkali, trkajmo torej še dalje, da se nam vrata na stežaj odpro.

* **Plemene ovce** bergamaške pasme bode glavni odbor oddajal meseca aprila, zato opozarjamo na razglas v današnji številki.

* **O oddaji plemenih bikov** ponavljamo isto tako dotični razglas med uradnimi vestmi.

* **Mokronoška podružnica** vabi svoje p. n. gospode člane na občni zbor, ki bode v praznik 25. t. m. popoldne ob 4. uri na Rakovniku v gostilni gospoda Zupančiča.

Grof Barbo s. r., načelnik.

Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske.

R a z g l a s

o oddaji čistokrvnih plemenskih bikov kupljenih z državno podporo, in sicer **beljancev** (cikastih) za Gorenjsko in **muricedolcev** (sivih) za Notranjsko in Dolenjsko.

Glavni odbor c. kr. kmetijske družbe bode meseca aprila kupil s podporo, katero je dovolilo visoko c. kr. kmetijsko ministerstvo za pospeševanje govedarstva, nekaj bikov, beljancev in muricedolcev.

Te bika bode oddajal odbor na podlogi došlih prošenj, in sicer z ozirom na potrebo čistokrvnih plemenjakov po dotičnih krajih.

Prošnje je vložiti do

31. marcija t. l.

pri glavnem odboru c. kr. kmetijske družbe kranjske v Ljubljani.

Vsak prosilec bika mora v prošnji naznaniti, oziroma zavezati se:

1.) da je pripravljen bika vzprejeti o pravem času na oni bližnji postaji, katera bode določena, in sicer tistega bika, katerega določi odbor;

2.) da bode poslal na račun precej, ko mu odbor naznani, da mu je bik prisojen, 10 gld., kateri zapadejo, če potem ne vzprejme odkazanega mu bika;

3.) da plača ob vzprejemu bika polovico tistih stroškov, katere je podpisani odbor imel zanj pri nakupu, in sicer odračunivši pod točko 2, omenjenih 10 gld., in

4.) da podpiše zavezno pismo, s katerim se zaveže imeti prejetega bika dve leti za pleme in, če ga iz katerega koli zadostnega vzroka z dovoljenjem podpisanega odbora proda, povrniti po 5 gld. za vsak mesec, kar ga pred časom odda.

Živinorejci, kateri bodo rabili prejetega bika čez 2 leti za pleme, in sicer najmanj 4 mesece dalje, dobodo po 20 gld. in za vsak nadaljni mesec po 5 gld. nagrade.

Glavni odbor c. kr. kmetijske družbe kranjske.

V Ljubljani dne 23. februvarija 1893.

Razglas kranjskim ovčarjem.

Podpisani odbor je ukrenil tudi letos porabiti državno podporo za ovčarstvo za nakup ovnov ter bode v ta namen kupil in razdelil po deželi dobre plemene ovne bergamaške pasme.

Izkušnja je pokazala, da našim krajem izvrstno ugaja „bergamaško ovčeje pleme“, imenovano tudi „velikansko planinsko pleme“. Prednosti tega plemena so hitra rast, velikost in teža, primerno dobra volna ter izvrstna sposobnost za pašo. Ovce tega plemena niso vsled slabih pašnikov v svoji domačiji prav nič razvajene ter so utrjene zoper vse vremenske spremembe. Od družbe vpeljani ovni izvrstno uspevajo, visoki so do enega metra ter tehtajo nekateri čez 2 stara centa. Jagnjeta od njih so v dveh mesecih bila tako velika kakor stare ovce boljšega ali istrskega plemena, imajo lepšo volno nego domače ovce, in celo majhne ovce so z največjo lahkoto skotila.

Podpisani odbor bode torej tudi letos oddajal te ovne, in sicer onim kranjskim ovčarjem, ki vložijo prošnjo, v kateri je od dotične kmetijske podružnice potrjeno, da se precj pečajo z ovčejo rejo (navesti je število ovac), in ki se zavežejo:

1) da plačajo, kadar prejmejo ovna, glavnemu odboru 10 gld.,

2.) da bodo vzprejetega ovna obdržali najmanj dve leti za pleme, kolikor dopušča umna ovčeja reja.

Nekolkovane prošnje je vložiti do

15. aprila t. l.

pri podpisanem odboru.

Pristavek: Vsled želje večine onih ovčarjev, ki so prejeli lansko leto te ovne, pripravljen je podpisani odbor priskrbeti na račun naročnikov tudi ovce čistokrvnega bergamaškega plemena. Tisti torej, ki žele kako ovco imeti, naj to do 1. aprila t. l. semkaj sporoče ter pridenejo 5 gold. are. Ena taka ovca v Ljubljano postavljena stoji okoli 15 gold.

Glavni odbor c. kr. kmetijske družbe kranjske v Ljubljani.

Listnica uredništva.

J. S. v S. Ali menite, da moramo kar ugeniti, kako je tistim Vašim ameriškim trtam ime, ki bujno rasto in rode brez cepljenja? Pošljite nam po leti listja ali še boljše jeseni listja in en grozd, potem Vam povemo ime. Skoraj gotovo je ta trta „Izabela“, ki pa ne kljubuje trtni uši.

J. P. v Z. Travnna semena so v obče dve leti kaljiva, a drugo leto uže veliko manj nego prvo. Najbližnje tovarne za umetna gnojila so Luckmann & Bamberg v Ljubljani in kemijska tovarna v Hrastniku na Štajarskem. Zadnja izdaja tudi slovenske cenike.

M. K. v R. Glede pridelovanja krme na njivah smo Vam poslali poseben tiskan spis. — Namažite stene najprvo z mažo, ki jo priporočamo v odgovoru na 50. vprašanje, potem pa jo pobelite z apnom. Menimo, da potem saje ne bodo več skozi udarile.

M. R. na D. Ako ste uže vsa do sedaj nasvetovana sredstva proti mišim na svojem vrtu rabili, in sicer brez uspeha, potem Vam ne vemo več svetovati. — Lanski letnik „Kmetovalca“ dobite za 1 gold.

V. K. v V. Popisati, kako se beli platno s klorovim apnom, ne gre v našem listu, ker to je obrtna, ne pa gospodarska reč. Sicer bi pa ena cela številka „Kmetovalčeva“ ne zadostovala, ako naj Vam le najpotrebnejše povemo, kajti reč ni ravno zelo preprosta, in keđer je ne razume, lahko si napravi veliko škode.

J. S. v M. Barve prodajajo v Ljubljani brata Eberl in Adolf Hauptmann.

J. H. v Z. Vse kaže, da je Vaša krava na spolovilih ali pa na mehurji bolna, zato pokličite živinozdravnika, da jo preišče ter Vam na podlogi preiskave da dober svet.

J. S. v P. Najboljše bo, če nas osebno obiščete zaradi naprave, da se živina sama napaja. Ustno Vam to najlaže razložimo. Pri nas še nihče ni naredil take naprave.